

Lieta Nr. 2025-14-01

Satversmes tiesa 2026. gada 17. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2025-14-01 “Par Valsts fondēto pensiju likuma pārejas noteikumu 40. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam”.

Lietā vērtēta tiesību norma, kas paredz pensiju otrā līmeņa iemaksu likmes terminētu samazināšanu par vienu procentpunktu.

Lieta ierosināta pēc divdesmit viena 14. Saeimas deputāta pieteikuma. Tajā norādīts, ka apstrīdētā norma uz četriem gadiem maina sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu starp pirmo un otro pensiju līmeni – iemaksu likme pensiju otrajā līmenī noteikta nevis sešu, bet gan piecu procentu apmērā no attiecīgā iemaksu objekta. Pieteikuma iesniedzēja ieskatā, apstrīdētā norma pieņemta īstermiņa problēmu risināšanai, lai īstenotu ar valsts pensiju speciālā budžeta ilgtspēju nesaistītus mērķus. Tādējādi pārkāptas tiesības uz sociālo nodrošinājumu, kā arī sociāli atbildīgas valsts princips un tiesiskās palāvības aizsardzības princips.

Pirmkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka Latvijā ir ieviesta triju līmeņu pensiju sistēma. Sociālās apdrošināšanas iemaksas pensiju pirmajā līmenī veido ieņēmumus valsts pensiju speciālajā budžetā, no kura tiek finansētas pašreizējo vecuma pensijas saņēmēju pensijas. Pensiju otrais līmenis dod personai iespēju uzkrāt papildu pensijas kapitālu, daļu no sociālās apdrošināšanas iemaksām ieguldot finanšu tirgū. Savukārt pensiju trešo līmeni veido brīvprātīgās iemaksas privātā pensiju fondā ar mērķi nodrošināt personai papildpensiju. Visi trīs pensiju līmeņi cits citu papildina un izlīdzina katram no tiem raksturīgos riskus.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētās normas pieņemšanas mērķis bija nodrošināt iespēju veikt izmaiņas darbaspēka nodokļu politikā, kompensējot samazinājumu valsts budžeta ieņēmumos. Ieguvēji no darbaspēka nodokļu izmaiņām ir liela daļa Latvijas iedzīvotāju – gan strādājošie, gan pensiju saņēmēji. Turklāt darbaspēka izmaksu samazinājums var palielināt arī juridisko personu konkurētspēju un radīt labvēlīgākus investīciju priekšnosacījumus. Līdz ar to apstrīdētā norma pieņemta sociāli attaisnojama iemeslu dēļ, lai ilgtermiņā veicinātu darbaspēka konkurētspēju un valsts attīstību.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka viena procentpunkta pārdale no otrā pensiju līmeņa uz pirmo līmeni uz četriem gadiem pensiju sistēmas finansiālo ilgtspēju neietekmē, savukārt pensijas atvietoējuma līmeni ietekmē nebūtiski, un arī apstrīdētās

normas ietekme uz pensiju sistēmas adekvātumu ir neliela. Līdz ar to apstrīdētā norma joprojām ir vērsta uz pensiju sistēmas ilgtspējīgu attīstību.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109. pantam.